"మనూరికి పక్కన్నే యీ ఏర్ను ఏ దేవుడు పుట్టిచ్చినాడోగాని ఆ మాంబావునికి రోజా దండం పెట్టుకుంటావుండాలోయ్" అన్నాడంట సివకొండు ఎంగటపతి, పురానం సదివే ఎంగట కొండారెడ్డితో. ఆయన నగి, "ఏర్ను ఏ దేవుడు పుట్టిస్తాడు మామా? అదే పుట్టాది" అంటే, "దేవుడు పుట్టియ్యకుంటే యింత బెమ్మాండమైన ఏరు ఎట్ట పుట్టాది తీవోయ్" అని ఆ ఎంగటపతి నమ్మలేదంట. ఆ ఎంగటపతి మెచ్చుకొనింది నీళ్ళు లేని ఏటినా, నీళ్ళొచ్చిన ఏటినా అనేది తెలదు. రొంటికీ తేడా యేముంది, నీళ్ళు వుండడం, ల్యాకపోవడమే గదా అనుకుంటే వాళ్ళకు పెన్నేటి కత తెలనట్టే.

ఉత్తప్పుడు ఎర్రి ముండాల, మూగి దానాల వుంటాది పెన్నేరు. నోట్లో ఏలు పెట్నా కొరకదు, కాల్తోతన్నినా కర్సదు అనేట్టుంటాది. ఊర్ని కని పెట్టుకోని కాపాడ్తా వున్నెట్టా వుంటాది, ఊర్ని నమ్ముకోని పక్కన్నే బతుకుతావున్నెట్టావుంటాది.

ఎర్రి పెన్నేరు

ఇట్టాటేది యెప్పుడన్నా నీళ్ళొచ్చినప్పుడు... ఎంత మారిపోతాదని! అప్పుడు సూస్తే, "రోజా రాత్రీ పగలూ సూస్తా వుండే మనేరేనా యిదీ?" అని యిస్త్రమయితాది. ఎండిపోయిన ఏరూ, నిండి పోయిన ఏరూ అంత ఏరుగా వుంటాది మల్లా! ఎండిపోయిన ఏర్ను సూస్తా వుంటే, రోజా యింట్లో అమ్మను సూసినట్టుంటాది. అట్టనే అమ్మ బిడ్డల్ను సూసినట్టు ఏరుగూడా ఊర్లనాన్ని సూస్తావుంటాది.

యింగా తూరుపుదిక్కున సీకటి యిచ్చని తెల్లా ర్లామనా, మొబ్బులూ మోడాలూ కమ్మిన సంద కాడా కాలిక్కాలికి కొట్టు కొంటా ఆడోళ్ళు కడవల్తీసు కొని నీళ్ళ కొస్తారు. యియ్యాలప్పుడు యిట్టా ఏటికి నీళ్ళ కొస్తా వుండామే, అనే అలుకే[1] వుండదు వాళ్ళకు. మనింట్లో మనకు అలుకేందీ అన్నెట్టు, మనేట్లో మనకు అలుకెందుకూ అనిపిస్తాది వాళ్ళకు. వాళ్ళ కట్టం సుకం కనిపెట్టు కోని వున్నెట్టు, సెప్పు ల్లేని వాళ్ళ పాదాలకు నొప్పి తాక్కుండా మెత్తని యిసిక పర్సుకోనుంటాది ఏరు. సెలిమల్లో నుంచీ కడవల్లోకి నీళ్ళు దోసిళ్ళతో సల్లుకొనే కొద్దీ "తీసక పోండే తల్లులారా" అని యింగా వూర్తా వుంటాది. యిసిక లోపల్నించీ జాల్లు జాల్లుగా నీళ్ళు వూర్తా రావడం సూస్తే, అమ్మ బిడ్డకు పాలిచ్చినట్టే వుంటాది.

సెమటలు కారుస్తా ఆదలా బాదలా వచ్చి వోళ్ళను సూసి, "అయ్యో! ఎంత వాడి బడ్తా[2] వుండారే" అన్నెట్టు సల్లంగా గాలితోల్తా వాళ్ళ సెమట తుడ్సుతాది.

పసుల పిల్లోళ్ళకూ, పసులకూ ఏట్లో తిరగా ల్నంటే బయమే వుండదు. నిక్కరు తొడగని ఉడి దిత్తలోనికీ, యాడాద్దాటని దూడకూ ఏరంతా తెల్సు. ఏ జాల్లో నీళ్ళుండేదీ, ఏ గడ్డన గడ్డుండేదీ తెల్సు. బరువు బండి ఏటి మీద రావాల్సొస్తే, రాత్రిళ్ళయినా సరే యాడ బరువు తగిలేదీ, యాడ అంకనగా వుండేదీ నొగల్లో కూచ్చోని వుండే మనిషికే కాదు బరువు గుంజే ఎద్దుకూ తెల్సు. మనిషికీ, గొడ్డుగ్గూడా యింత తెల్సిన ఏరు, నీళ్ళొచ్చినప్పుడు ఎట్టుంటాదో తెల్సునా? 'పెన్న రాకడ పెరుమాళ్ళ కెరుక' అయితే, యింగ దాని పోకడ పెరుమాళ్ళగ్గూడా ఎరుక కాదనాల. నీళ్ళొ

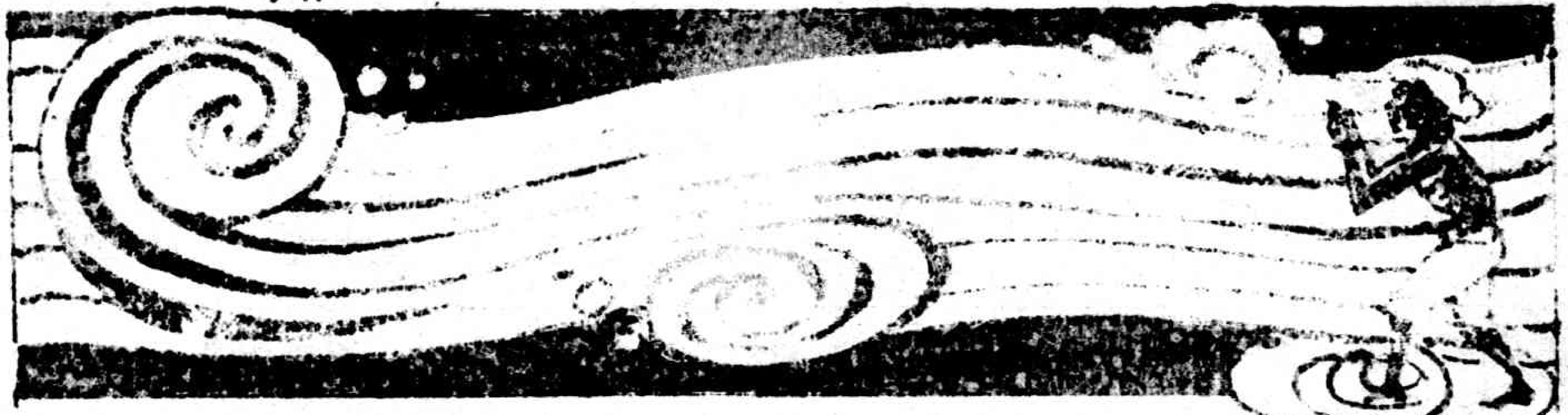

ప్పినప్పుడు అంత పరాయిదై పోతాది!

ఉత్తప్పుడు మనిసి మీదా పసువు మీదా అంత బెమసూపే ఏరు అప్పుడు ఎంత బెదర గొట్టాదని! "నా బలం ముందు నువ్వెంత, నీ బతుకెంత?" అని 'సవాల్' సేస్తా వున్నెట్టు వుంటాది. అంత దాకా కడుపులో పెట్టుకోని కాపాడ్తా వుండి, అప్పుడు వొక్కపారి ఎగిసి తన్నినట్టుంటాది. నిజమే... ఏట్నుండా యీవల్ల నుంచీ ఆ వల్లకు గడ్డలు కనప రాకుండా సదరంగా నీళ్ళు పార్తా వుంటే సూసే దానిగ్గూడా యెంతో బాగుంటాది. ఊరి జెనమంతా మిద్దెల మీన్నుంచీ, దేలం పా[illegible] మీన్నుంచీ, కండ్లార్ప కుండా సూస్తా వుం[illegible]ముల్ను తోలక పోయి కుప్పేటా, పుల్లా[illegible]వులూ, మాపి టేలపూల్ల బలిగుడు [illegible]వులూ, లైట్లు పట్టు కోని పోయి రాత్రిళ్ళు సేపలు పట్టేన్తావులూ... అన్నీ మునిగిపోయుంటాయి. యిటన్నిట్నే వొక్క దెబ్బతో ముంచి పారేసి పార్తా వుండే ఏట్నే సూస్తే, ఏదో బెదరుపుట్టాది.

యిట్టాటేది అబ్బబ్బల[4] తరం నుంచీ అను బవమే. ఒకపారి ఏరు జవితి కట్టెక్కే[5] వచ్చిందంటే, యింగో పారి సార్వదాటి వలానా యీదిలో యింత లోతు దాంకా వచ్చిందనీ సెప్తా వుంటారు. ఏటి వార్న యిండ్లుండే సాకలోళ్ళూ, ఎర్రమోళ్ళు బయిన్నా వాళ్ళూ, రాతి పన్లేసే బూసెన్నా వాళ్ళూ బయపడిపోయి "గంగమ్మ తల్లీ, నీ ఉగ్గరం సాలిచ్చి మమ్మల్ని కాపాడు తల్లీ" అని మొక్కోని నీళ్ళ మీంద దీపాలు యిడ్సిందీ తెల్సు. రాత్రి పూట ఆ దీపాలు నీళ్ళ మీంద పోతా, మునిగిపోతా వుంటే సూడడానికి బాగానూ వుండేది, బయంగానూ వుండేది. ఏ సగిర పొద్దున్నో ఆడోళ్ళూ మొగోళ్ళూ నీళ్ళల్లో కొట్టకపోతా, 'కొట్టకపోతా వుండామ్రో' అని సావు కేకలు పెడ్తే, ఎవరూ పోల్యాకా, నిద్దర పోల్యాకా బిక్కు బిక్కున మేలుకొనే వున్నిందీ తెల్సు. ఇంగా ఏటి వార్న వుండే యేయే ఊళ్ళ వాళ్ళో కొట్టకపోయినట్టూ, ఇండ్లూ ఎనుమలూ, గొడ్లూ కొట్టకపోయినట్టూ సెప్పుకోడనూ, పేపర్లల్లో యేయడమూ తెల్సు.

ఇట్టా జరిగినప్పుడంతా యిన్నాళ్ళూ నమ్మిచ్చి, ఒక్కపారి నమ్మ లేని పని జేసినట్టు అనిపిస్తాది ఎప్పటి కప్పుడు. మల్లా మామూలు పెన్నేరయి పోతే, కుండెడో, కడివెడో నీళ్ళు తెచ్చుకోవాల్నన్నా సెలిమ తొగి తెచ్చుకోవాల్సిందే. "ఏమే, పెన్నేరా? ఎందుకే అన్నడట్టా సేసినావు? నువ్వు గూడా మనుసుల్ను ఎత్తకపోతావని మాకు తెలకపాయెనే!" అంటే, "ఏమోనబ్బి, అదే నాకూ తెలకుండా వుండాది. తెలక సేసిన పనికి యేమీ అనుకోవాకండి" అనేట్టుంటాది.

ఎప్పుడూ పార్తా వుండే కిష్టా గోదావర్లు కొంపలు కూల్చినాయన్నా, ఊళ్ళు నూడ్చినాయన్నా ఆచ్చెర్యం లేదు, పైగా వాటి వోదాకు తగినట్టుంటాది. యాదో రొండేండ్లకో మూడేండ్లకో, యాన్నో పైగా వానలు పడి నీళ్ళొచ్చినాయని, పూటో రొండు పూట్లో వుండే ఆ పొంగున్జూసి నువ్వెందుకు యింత ఎగిసి పడ్తివి? అంటే... "ఎరక్కపోయి ఏర్లన్నీ ఒకటే ననుకొంటి నబ్బీ" అనేట్టుంటాది ఎర్రి పెన్నేరు..

1. భయం 2. శ్రమ పడుతూ 3. [illegible] 4. తండ్రి తండ్రుల 5. ఏటిగట్టు 6. ఏట్నించీ ఊళ్ళోకి వచ్చే మార్గం.